

УДК 657.01

Кузьома В.В.

*кандидат економічних наук, доцент
Миколаївського національного аграрного університету*

Степанова А.О.

*магістр обліково-фінансового факультету
Миколаївського національного аграрного університету***СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ
ІЗ БЮДЖЕТОМ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ****MODERN PROBLEMS ACCOUNTING CALCULATIONS WITH THE BUDGET
OF AGRARIAN ENTERPRISES AND THE WAYS OF SOLVING THEM****АНОТАЦІЯ**

У сучасних умовах господарювання відсутні об'єктивні передумови для існування окремої підсистеми бухгалтерського обліку – податкового обліку. Досліджено сучасні проблеми в нарахуванні, обліку та сплаті податків, а також внутрішньогосподарському контролю здійснюваних розрахунків. Досліджено проблеми облікового забезпечення податкових розрахунків, формування звітності та їх оптимізації як із теоретичної, так і з практичної позиції. Обґрунтовано підходи до вдосконалення обліку розрахунків із бюджетом.

Ключові слова: бухгалтерський облік, розрахунки з бюджетом, податки, облікова політика, внутрішньогосподарський контроль.

АННОТАЦИЯ

В современных условиях хозяйствования отсутствуют объективные предпосылки для существования отдельной подсистемы бухгалтерского учета – налогового учета. Исследованы современные проблемы в начислении, учете и уплате налогов, а также внутреннего контроля осуществляемых расчетов. Исследованы проблемы учетного обеспечения налоговых расчетов, формирования отчетности и их оптимизации как с теоретической, так и практической позиции. Обоснованы подходы к совершенствованию учета расчетов с бюджетом.

Ключевые слова: бухгалтерский учет, расчеты с бюджетом, налоги, учетная политика, внутрихозяйственный контроль.

ANNOTATION

In modern conditions of management there are no objective preconditions for the existence of a separate subsystem of accounting – tax accounting. The modern problems in the calculation, accounting and payment of taxes, as well as the internal control of the calculations are investigated. The problems of accounting of tax calculations, formation of reporting and their optimization from the theoretical and practical positions are investigated. The approaches to improving the calculation of calculations with the budget are substantiated.

Keywords: accounting, calculations with the budget, taxes, accounting policy, internal control.

Постановка проблеми. Організація бухгалтерського обліку щодо розрахунків із бюджетом є важливим інструментом у процесі управління економікою країни. У сучасних умовах відбувається адаптація наявної системи обліку до міжнародних стандартів, упровадження нових підходів і методів організації бухгалтерського обліку суб'єктів господарювання та контролю над дотриманням чинного законодавства.

На сучасному етапі зроблено вже багато кроків щодо поліпшення та приближення бухгалтерського обліку до міжнародних норм. Завдяки цьому вивчення питань щодо вдосконалення

бухгалтерського обліку розрахунків із бюджетом слід орієнтувати на міжнародні стандарти і досвід, на певну специфіку та умови діяльності суб'єктів господарювання відповідної галузі економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи сучасних наукових підходів до напрямів удосконалення обліку розрахунків із бюджетом аграрних підприємств закладено в роботах багатьох вітчизняних та зарубіжних економістів, таких як Т. Бузова [1], І. Герасимук [2], К. Гутуряк [3], О. Гойда [4], Ю. Іванов [6], М. Кужельний [7], М. Лучко [8], В. Сопко [11], Н. Ткаченко [12], В. Швець [13], В. Шевчук [14], В. Шило [15]. Проте питання вдосконалення обліку розрахунків за податками залишається актуальним і потребує подальшого дослідження.

Мета статті полягає у дослідженні наявних актуальних проблем у нарахуванні, обліку та сплаті податків, а також внутрішньогосподарському контролю здійснюваних розрахунків із бюджетом відповідно до Податкового кодексу та законодавства у цілому.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні створена система податкового обліку для забезпечення розрахунків із бюджетом. Правильне та достовірне їх відображення в обліку, своєчасний контроль та аналіз є запорукою фінансової стабільності підприємства. Але податкові розрахунки суб'єктів господарювання несуть значні податкові зобов'язання.

Розрахунки за податками повинні забезпечувати: обґрунтованість методики розрахунку бази оподаткування за даними бухгалтерського обліку, точність і достовірність визначення податкового зобов'язання, формування податкової звітності.

Оподаткування підприємств регулюється законодавством, проте майже всі нормативно-правові акти потребують змін та уточнень. Від рівня організації і досконалості методики внутрішньогосподарського контролю розрахунків із бюджетом залежить ефективність організації і здійснення податкових розрахунків на підприємстві, який спрямований на усунення порушень чинного законодавства [7].

Процес реформування бухгалтерського обліку є об'єктивно необхідним, оскільки наявні певні розбіжності між бухгалтерським обліком і формуванням даних для податкової звітності. Обидва процеси ґрунтуються на однакових первинних документах, фіксують ті ж самі факти господарської діяльності підприємств. Але, на жаль, мета їх різна, і в них використовуються неоднакові методи оцінки доходів та витрат, активів та зобов'язань.

Головними проблемами на підприємствах є численні податки, високі ставки, податковий тиск на підприємства, необхідність різного відображення однієї й тієї ж операції в бухгалтерському та податковому обліках, непорівняність правил оподаткування з методикою бухгалтерського обліку та постійні зміни у законодавстві збільшують ризик та затрати підприємств. Тому дослідження проблем облікового забезпечення податкових розрахунків та формування звітності є актуальним питанням [4].

Згідно із вимогами Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність», основою організації та методології обліку є облікова політика підприємства, яка має включати методи і процедури ведення фінансового, управлінського обліку й обліку податкових платежів (податковий облік) [5]. У сучасних умовах господарювання показники бухгалтерського обліку максимально повинні використовуватися для складання податкової звітності, задовольняти інформаційні потреби податкових органів з нарахування і своєчасності сплати податків та зборів кожної юридичної і фізичної особи.

Незважаючи на суттєві зміни, внесені до Податкового кодексу України, на практиці неможливо підприємцю самостійно (без спеціальних знань, освіти чи проходження певних курсів) вести облік та подавати звітність за результатами своєї діяльності без професійної допомоги. Ця проблема стає особливо гострою, якщо у підприємця є наймана робоча сила, і необхідність проводити розрахунок податків та заповнювати і подавати звітність збільшується в рази. Для раціональної організації податкового обліку розподіл обов'язків між працівниками відділу бухгалтерського обліку планується здійснити частково між усіма працівниками відділу, що дасть змогу забезпечити складання повної і правдивої інформації про діяльність підприємства без додаткових витрат на утримання персоналу.

Проведені дослідження складу і змісту податкової звітності показують, що окремі показники дублюються в додатках, розрахунках та деклараціях, не містять суттєвого інформаційного навантаження й є громіздкими, вимагають значної кількості часу для їх складання. Крім того, показники податкової звітності не повно характеризують дійсний фінансовий стан підприємства і вимагають не тільки значних тру-

дових затрат для заповнення і перевірки, а й нераціонального витрачання великої кількості паперу.

На думку Т.А. Бурової, однією з головних проблем є недосконалість облікової політики з питань організації розрахунків із бюджетом. Доцільно буде розробити Наказ про облікову політику та включити окремий розділ «Організація обліку податкових платежів» і сформулювати внутрішнє положення про податковий облік на підприємстві. Це дасть змогу нівелювати значні відмінності між фінансовим і податковим обліком активів, зобов'язань, складання різних форм звітності, які не врегульовано законодавчо-нормативними документами України. Також запропоновано включити до вказаного розділу облікової політики кожного підприємства такі елементи:

- робочий план рахунків – визначити рахунки і субрахунки для кожного виду платежів і зборів (рахунки 64, 70, 90 та ін.). Наприклад, облік розрахунків за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, виходячи з практики їх нарахування та каналам сплати, на нашу думку, обліковувати на рахунок 645 замість 65 «Розрахунки за страхуванням». Це буде відповідати призначенню, структурі даних зборів, а також дасть змогу спростити організацію фінансового і податкового обліку даних платежів;

- графік документообігу документів – описати рух кожного первинного і зведеного документу, облікового регістра до складання податкової звітності;

- момент виникнення доходів, витрат, податкового кредиту зобов'язань із ПДВ;

- комп'ютерне забезпечення (автоматизація обліку) використання раціональної програми з обліку податкових платежів підприємства. [1]

Н.М. Ткаченко пропонує вдосконалення інформаційного забезпечення щодо податкових платежів, зокрема: доповнити примітки до річної фінансової звітності розділом XIV «Податки, збори, внески», що містить інформацію про стан розрахунків за податковими платежами. Однак надання такої інформації зовнішнім користувачам не відповідає призначенню фінансової звітності як підсистеми інформації для внутрішніх користувачів для прийняття управлінських рішень [12].

Група вчених, а саме В.П. Шило, Н.І. Верхоглядова, та С.Б. Ільїна пропонують запровадження Звіту про стан податкових платежів підприємства, в якому будуть формуватися обліково-аналітичні показники, необхідні для аналізу системи управління податковими платежами та податковим середовищем підприємства [15]. Ми вважаємо, що у цьому разі доречним є складання Приміток до податкової звітності, котрі дадуть можливість деталізувати інформацію до рівня, необхідного для прийняття оптимальних управлінських рішень у сфері оподаткування, оскільки

запропонований документ надаватиме інформацію керівництву підприємства про стан заборгованості за окремими податками та зборами, суми нарахованих та сплачених податків і зборів, нарахування штрафних санкцій щодо несплати або простроченої сплати податків та зборів тощо.

Висновки. Проблеми обліку розрахунків із бюджетом є одними з найбільш складних, трудомістких, і відповідальних у бухгалтерському обліку. Облік розрахунків із бюджетом у сучасних умовах вимагає постійного вдосконалення як в організаційному, так і в методичному плані. Поліпшення системи обліку взаєморозрахунків із бюджетом, які повинні базуватися на єдиній системі показників бухгалтерського обліку, скорочувати додаткові бухгалтерські операції, зумовлені чинним податковим законодавством.

Пріоритетного значення набуває внутрішньогосподарський контроль розрахунків із бюджетом. Складність економічних зв'язків господарських структур, зміна функцій держави в управлінні економікою сприяли перетворенню внутрішньогосподарського контролю як універсального інструменту оцінки управлінських рішень на підприємстві. Якість та ефективність управління все більшою мірою залежить від урахування швидких і непередбачуваних змін зовнішнього середовища і споживачів, з одного боку, та раціонального використання ресурсів підприємства – з іншого.

Аналізуючи думки вчених, можна узагальнити певні пропозиції щодо бухгалтерського обліку розрахунків із бюджетом, а саме: необхідно спростити форми податкової звітності шляхом виключення даних, які дублюються в інших формах звітності; скоротити до мінімуму (1–2) окремі додатки до податкових декларацій, оскільки вони не несуть суттєвої інформації під час прийняття економічних рішень у процесі контролю діяльності підприємства; включити окремий розділ «Організація обліку податкових платежів» у Наказ про облікову політику; доповнити примітки до річної фінансової звітності розділом XIV «Податки, збори, внески»; розподілити обов'язки між працівниками відділу бухгалтерського обліку, що дасть змогу забезпечити складання повної і правдивої інформації про діяльність підприємства без додаткових витрат на утримання персоналу.

Отримані результати визначають перспективи подальших наукових досліджень та сприятимуть уніфікації та оптимізації бухгалтерського обліку податків на практиці.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бурова Т.А. Удосконалення організації обліку податкових платежів на підприємстві / Т.А. Бурова, О.М. Волковицька // Науковий вісник МДУ ім. В.О. Сухомлинського. – 2014. – № 52(101). – С. 28–33.
2. Герасимук І.В. Облік та контроль розрахунків сільськогосподарських підприємств з бюджетом : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.09 / І.В. Герасимук ; Національний аграрний ун-т. – К., 2007. – С. 20.
3. Гутуряк К.О. Шляхи вдосконалення обліку розрахунків із бюджетом по податку на додану вартість / К.О. Гутуряк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rusnauka.com>.
4. Гойда О.О., Черевик Н.В. Актуальні проблеми бухгалтерського обліку розрахунків із бюджетом / О.О. Гойда, Н.В. Черевик // Економічні науки: Облік і аудит. – 2012.
5. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16 липня 1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
6. Іванов Ю.Б. Податкова система / Ю.Б. Іванов, А.І. Крисоватий, О.М. Десятнюк. – К. : АТІКА, 2006. – С. 915–920.
7. Кужельний М.В. Контроль фінансової звітності та правильності її складання : [навч.-методич. посіб.] / М.В. Кужельний, Є.В. Калюга, О.В. Калюга. – К. : Ельга, Ніка-Центр, 2001. – 240 с.
8. Лучко М.Р., Адамик О.В. Взаємозв'язок положень (стандартів) бухгалтерського обліку з податковим законодавством України / М.Р. Лучко, О.В. Адамик // Наукові записки по матеріалах всеукраїнської науково-практичної «Сучасний стан та перспективи розвитку обліку, контролю та аналізу в Україні». – Чортків, 2001. – С. 12.
9. Мельник О.І. Напрями вдосконалення обліку розрахунків з бюджетом сільськогосподарських підприємств / О.І. Мельник, Ю.О. Щербина // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Вип. 8. – С. 721–723.
10. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
11. Сопко В.В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу / В.В. Сопко, В.П. Загородній. – К. : КНЕУ, 2000. – 258 с.
12. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність : [підручник] / Н.М. Ткаченко ; 5-е вид., доп. і перероб. – К. : Алерта, 2011. – 976 с.
13. Швець В.Г. Перехід системи національного бухгалтерського обліку і статистики на міжнародні стандарти / В.Г. Швець // Статистика України. – 2000. – № 11. – С. 11–15.
14. Шевчук В.О. Становлення та розвиток системи державного фінансового контролю в Україні / В.О. Шевчук // Фінанси України. – 2007. – № 11. – С. 19–29.
15. Шило В.П. Бухгалтерський облік: концептуальні основи теорії. Курс лекцій, практичних завдань та методичних вказівок з виконання контрольних робіт з використанням ПЕОМ : [навч.-практ. посіб.] / В.П. Шило, Н.І. Верхоглядова, С.Б. Ільїна. – К. : Кондор, 2011. – 172 с.